

ÅRSPLAN – FELLES DEL

BERGHEIM BARNEHAGE

INNHold

INNLEDNING	2
RAMMEPLANENS FORMÅL OG INNHold	3
BARNEHAGEEIERs ROLLE.....	3
BARNEHAGENs ARBEID MED OMSORG, LEK, DANNING OG LÆRING	4
BARNAS OG FORELDRENES MEDVIRKNING.....	5
VURDERING AV PEDAGOGISK ARBEID.....	6
DOKUMENTASJON.....	6
TILVENNING OG OPPSTART	7
OVERGANG FRA SMÅBARNSAVDELING TIL STORBARNsAVDELING.....	7
OVERGANGEN BARNEHAGE – SKOLE	8
PRAKTISK INFORMASJON	8-9
PROGRESJONSPLAN.....	10

INNLEDNING

Årsplan- felles del inneholder informasjon om barnehagens arbeid med temaer som er beskrevet i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017). Årsplan- felles del tar utgangspunkt i virksomhetsplanen vår, og omtaler sentrale deler av barnehagens arbeid med rammeplanen og sosial kompetanse, som er hovedsatsingsområdet vårt. Fellesdelen inneholder også praktisk informasjon.

Innholdet i årsplan- felles del gjelder for hele barnehagen og varer over flere år. Hver avdeling lager i tillegg sin egen årsplan, tilpasset sin avdeling. De avdelingsspesifikke årsplanene fornyes hver høst.

Det oppfordres til at leseren først leser barnehagens virksomhetsplan, deretter årsplan- felles del, og til sist årsplanen til sin avdeling.

RAMMEPLANENS FORMÅL OG INNHOLD

Barnehagen jobber etter samfunnsmandatet gitt i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Vi skal «i samarbeid og forståelse med hjemmet, ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng».

Gjennom nære og tilgjengelige voksne, som er sensitive og oppmerksomme på barnets individuelle behov, gir vi omsorg, oppmerksomhet og læring tilpasset barnets utvikling og alder. Barnets dannelses- og utviklingsprosess skjer gjennom personalets bevissthet rundt barnehagens pedagogiske plattform (virksomhetsplanen). Pedagogisk plattform danner utgangspunkt for personalets verdigrunnlag i arbeidet med barna, foreldrene, kollegene og alle andre som er i kontakt med barnehagen. Virksomhetsplanen er basert på innholdet i rammeplanen, og vårt didaktiske arbeid er konsentrert rundt dette.

Temaene i rammeplanen kommer til anvendelse og uttrykk gjennom hele barnehagedagen. Strukturert og planlagt i samlinger og temaarbeid, stasjonsaktiviteter, turer, førskolegruppa sitt opplegg, samt ustrukturert og spontant i hverdagsituasjoner hvor samspillet mellom voksen-barn, barn-barn og barn-voksen danner utgangspunktet for lek, samtaler, samvær og selvhevdelse.

Våre hovedmål er;

- Å utvikle barnas relasjonskompetanse og samspillsferdigheter med andre barn og voksne
- Barna skal oppleve vennskap, kunne ta andres perspektiv, vise respekt og omtanke for andre barn, og gjøre de i stand til å sette grenser og selv kunne påvirke sin egen tilværelse
- At barna tror på seg selv og utvikler et positivt selvbilde
- Danning og læring skjer gjennom lek og aktiviteter

BARNEHAGEEIERES ROLLE

Barnehagen er foreldre- eid og følger vedtektene fastsatt av årsmøtet. Personalet følger bestemmelsene gitt av barnehagens styre. I tillegg ivaretar samarbeidsutvalget den kontaktskapende funksjonen mellom barnehagen og hjemmet. Styret gir personalet vide fullmakter til å jobbe i tråd med bestemmelsene gitt i rammeplanen. Foreldrenes mulighet til medvirkning er stor, i og med at foreldrene både er eiere og brukere av barnehagen.

BARNEHAGENS ARBEID MED OMSORG, LEK, DANNING OG LÆRING

Omsorg, lek, danning og læring jobbes med kontinuerlig i alle situasjoner gjennom barnehagehverdagen. Ved å ha voksne med høy relasjonskompetanse, som er tilstede sammen med og for barna, legges det til rette for at alle skal blitt møtt, sett og anerkjent. Barna skal oppleve trygghet og tilhørighet på sin avdeling i første omgang, og etter hvert videre til resten av barnehagen. Vi har sensitive voksne, som tar barns uttrykk på alvor, og ivaretar hvert enkelt barns behov for omsorg. Gjennom å bruke verktøy som for eksempel «START» (småbarnsavdelingene) og «Grønne tanker, glade barn» (storbarnsavdelingene) lærer barna om empati, tilknytning og sosialt samspill.

Læring skjer gjennom lek, med tilstedeværende og engasjerte voksne som legger til rette for ulike typer lek og variert lekemiljø, tilpassede utfordringer, voksne som inspirerer og deltar i leken. Personalet har et særlig fokus på å være gode rollemodeller og skal opptre som en trygg base, der barna kan søke støtte, veiledning og trøst. Barna skal oppleve at de voksne gir rom for- og respekterer ulikheter og mangfold, og de skal oppleve støtte og anerkjennelse for den de er. I barnehagen legges det til rette for at barn skal utvikle positiv selvfølelse, blant annet ved at barna får ta del i planlegging som omhandler egen hverdag (barns medvirkning). Gjennom en slik tilnærming er målet at barna skal oppleve mestring, utvikling, vennskap og samhold.

I barnehagens virksomhetsplan omtaler vi sosial kompetanse som vårt overordnede satsingsområde. Vi ønsker å skape en kultur hvor vi møter hverandre med anerkjennelse, respekt, omsorg og varme. Dette er et godt utgangspunkt for å møte rammeplanens krav til fokus på livsmestring og helse. Utviklingen av sosial kompetanse er en forutsetning for en god dannelsesprosess hos barna.

Leken har en sentral plass i barnehagen, og gode lekeferdigheter styrker selvbildet og selvfølelsen hos barna. I lek og samhandling med andre legges grunnlaget for læring og utvikling av sosial og språklig samhandling. I leken opplever barna blant annet humor, glede, vennskap, regler og normer, mestring, utfordringer, sette grenser for seg selv, turtaking, samarbeid, empati og så videre.

Barnehagen skal utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold (RP- 2017). Spesifikt for aldersgruppene i temaet omsorg, danning, lek og læring, gjelder dette;

- 1-åringen: Får trygghet gjennom opplevelse av tilhørighet og utforskning i trygge omgivelser
- 2-åringen: Utvikler sosial kompetanse gjennom lek og vennskap
- 3-åringen: Utvikler god selvfølelse i relasjon og positivt samspill med andre
- 4- åringen: Utvikler nysgjerrighet og vitebegjær gjennom utfoldelse i et anerkjennende miljø
- 5-6- åringen: Opplever sosial mestring, positiv selvhevdelse gjennom å være en del av et inkluderende fellesskap

BARNAS OG FORELDRENES MEDVIRKNING

Barns medvirkning i planleggingsarbeidet i barnehagen foregår på flere forskjellige plan. Det kan være alt fra at de bestemmer hva de skal ha på brødskenen, til å bestemme sanger å synge i samlingen. Barna får medvirke ved å se og vurdere hvordan været er, slik at klærne de skal ha på blir drøftet og gir mening. Det handler om hvordan vi voksne lytter, responderer og handler på barns ulike uttrykk- om å se enkeltbarnet og dets behov. Barna skal få oppleve at de har påvirkningskraft i sin egen hverdag, men ikke at de må ta valg og må stå i noe de kanskje ikke er kompetent nok til å forstå konsekvensen av. Her er det personalets ansvar å veilede barnet. Barns medvirkning handler om at barna skal bli sett og hørt, og tatt på alvor. Alle barn har rett til å være med og bestemme, ikke bare den sterkeste i barnegruppa.

Det viktigste foreldresamarbeidet er den daglige kontakten ved mottak og henting. Her utveksler foreldrene og personalet informasjon angående barnet, og har mulighet til å få høre hva som opptar barnet for tiden. Gjennom *foreldresamtalene* får personalet tilbakemelding fra foreldrene om hva de synes er viktig for sitt barn, og samtaler om hvordan personalet kan legge til rette i hverdagen for at barnet skal trives og få best mulig utvikling og læring.

Bergheim barnehage er foreldreeid, noe som gir foreldrene stor innflytelse og påvirkningskraft med tanke på barnas hverdag i barnehagen. Vi har et *foreldreråd* som består av foreldre/foresatte til alle barna i barnehagen. Der har foreldre rett til å uttale seg om vedtekter og regler rundt driften av barnehagen. I tillegg har vi et *eierstyre* bestående av foreldre og personal. Disse medlemmene velges på årsmøtet. Og så har vi et *samarbeidsutvalg (SU)* som først og fremst skal ivareta samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene. SU består av styrer, to ansattrepresentanter og to foreldrerepresentanter.

VURDERING AV PEDAGOGISK ARBEID

Vårt pedagogiske arbeid vurderes jevnlig ved at vi beskriver, analyserer og fortolker praksisen vår, med utgangspunkt i barnehageloven, rammeplanen og barnehagens egne planer. Vurderingsarbeidet gjøres i ulike møtefora i barnehagen, både av personalet, styret og samarbeidsutvalget. I tillegg skjer spontane betraktninger, vurderinger og diskusjoner på avdelingene hver dag, der barn, personalet og foreldre er delaktige.

En viktig del av vurderingsarbeidet er å kartlegge barnas trivsel og utvikling. Dette gjøres gjennom observasjoner og fortløpende vurderinger. Her skal også barnets egne erfaringer og synspunkter være med. Barnehagen bruker kartleggingsverktøyet «Alle Med» som har fokus på emosjonell-, sosial- og språkutvikling. «TRAS» er et verktøy vi bruker når vi ser at barn har utfordringer med språkutviklingen sin. Faglige og etiske problemstillinger vurderes med utgangspunkt i mål for det pedagogiske og didaktiske arbeidet i barnehagen.

DOKUMENTASJON

Dokumentasjon er en del av planleggingen, vurderingen og utviklingen av barnehagen som pedagogisk virksomhet. Dette er med på å vise hvordan barnehagen følger barnehageloven, rammeplanen og barnehagens egne planer. Bilder, filmer, plakater, utstillinger er en del av dokumentasjonen vår. Videre brukes ulike observasjonsmetoder, kartlegginger og screeningverktøy i arbeidet. Denne typen dokumentasjon er underlagt taushetsplikt.

Rammeplanen sier at når enkeltbarn og/eller barnegruppen har behov for tilrettelagt tilbud, skal barnehagen dokumentere trivsel og allsidig utvikling hos disse i forkant. Dette blir en del av det pedagogiske arbeidet for å gi barna en så god og tilrettelagt hverdag som mulig, med mulighet for trivsel og utvikling. Tilrettelagte tilbud kan være spesialpedagogisk hjelp rettet mot språkutvikling, sosial kompetanse eller emosjonell kompetanse. Det kan også være snakk om gruppestøtte hvor vi setter inn voksenstøtte for å gi ekstra oppfølging av barn med ekstra behov for hjelp og tilrettelegging.

Barnehagens dokumentasjon skal være i tråd med personopplysningsloven. Om barnehagen skal gi opplysninger om enkeltbarn til andre instanser, må det foreligge tillatelse fra foreldrene for å gjøre dette, med mindre opplysningsplikten har trådt i kraft. Foreldrene kan be om innsyn i dokumentasjon på egne barn, de kan også be om å få slettet og endret innhold som de mener er feil eller misvisende.

TILVENNING OG OPPSTART

Barnehagen bruker mye tid sammen med barna og foreldrene i tilvenningsarbeidet. På våren før oppstart gjennomføres foreldremøte for alle nye foreldre, samt hjemmesamtale. Foreldremøtet er et informasjonsmøte hvor alle får praktiske tips og råd i forkant av oppstart. På hjemmesamtalen dreier det seg mer om gjensidig informasjon rundt tilrettelegging og behov for det enkelte barnet og familien. Dette for å være gjensidig godt forberedt til barnehagestart.

I løpet av mai-juni inviteres nye barn og foreldre til åpen dag i barnehagen. Tilbudet gjennomføres på formiddagen.

Nytt barnehageår starter første august. Oppstartsdatoer for barna avtales og settes fortløpende. Alle kan ikke starte samtidig, da vi prøver å legge til rette for at personalet skal ha kapasitet til å ta imot og følge opp barna forutsigbart, nært og trygt.

Trygg og god oppstart er viktig. Nærhet, sensitivitet, oppmerksomhet og god omsorg er viktige stikkord for å bli kjent og etablere trygghet. Vi oppfordrer foreldrene til å bruke tid i tilvenningen, og at barna har korte dager i begynnelsen. Første dag i barnehagen er et besøk for barnet og foreldre på omtrent to timer. Deretter gjøres det avtale fra dag til dag mellom foreldrene og barnets primærkontakt for hvordan tilvenningen skal forløpe videre. Åpen og tett dialog er viktig.

Vår viktigste oppgave i barnehagen er å yte god omsorg, for å skape trygghet og trivsel for barnet. Trygghets sirkelen er et godt bilde på hvordan vi jobber i denne fasen.

Noen barn begynner som ny i barnehagen på storbarnsavdeling. Stort sett samme tilvenningsprosedyre gjelder for tilvenning av disse. Erfaringsmessig tar tilvenningen likevel kortere tid med barna som er eldre. Ingen tilvenning er imidlertid lik, vi gjør individuelle avtaler med foreldrene ut fra hva barnet behøver.

OVERGANG FRA SMÅBARNSAVDELING TIL STORBARNsavDELING

Tidlig på året bestemmes det hvilken storbarnsavdeling barna som skal fra små- til stor avdeling skal begynne. Det er ikke automatikk i at alle fra en avdeling følger hverandre over på samme storbarnsavdeling. Det kommer blant annet an på hvor mange ledige plasser hver avdeling har.

Det er mange hensyn å ta ved fordelingen, deriblant taushetsbelagte. Vi drøfter hvilke tanker og ønsker foreldrene har rundt dette på foreldresamtalen høsten året før.

Tilvenningen av barna til storbarnsavdelingene starter på vinteren. Vi bruker god tid til dette for at barna skal være mest mulig kjent, trygg og tilvendt før sommerferien. På våren vil

småbarnsavdelingen fylle ut et overføringsskjema, hvor nødvendig informasjon for å kunne tilrettelegge best mulig på ny avdeling noteres. Barnehagen og foreldrene samarbeider om dette. Målet er å ivareta best mulig kontinuitet i tilretteleggingen og overgangen mellom småbarn- og storbarnsavdelingen.

OVERGANGEN BARNEHAGE – SKOLE

"Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole"(RP- 2017, s. 33).

Hver vår utveksler Bergheim barnehage og de aktuelle skolene informasjon og opplysninger om barna, for å sikre en god og forutsigbar overgang. Barnehagen må innhente samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarnet.

Hvis det er barn som har ekstra oppfølging i barnehagen, starter samarbeidet med skolen tidligere. Samarbeidsmøter hvor både barnehage, foreldre og skole deltar er vanlig prosedyre.

"Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen" (RP- 2017, s. 34)

I Bergheim barnehage har de eldste barna en egen førskoleklubb. En fast dag i uken har de "klubbdag", hvor de har forskjellige aktiviteter tilpasset skolestarterne.

Barna jobber med litt skoleforberedende aktiviteter, drar på ulike turer, og besøker også skolene som barna skal begynne på.

Målet er at de skal få utfordringer, ansvar og oppgaver som gir en erkjennelse og opplevelse av at de er de største i barnehagen og snart skal begynne på skolen.

PRAKTISK INFORMASJON

Åpningstid

Kl. 07-16.30.

Barnehagen holder stengt i julehøytiden (fra og med julaften til og med nyttårsaften), påskeuken, samt andre og tredje hele uke i juli. Barnehagen er stengt på helligdager. I tillegg er barnehagen stengt når det avholdes 5 planleggingsdager i løpet av året. Nærmere info gis på hjemmesiden og på epost.

Søknad om plass i barnehagen

Gå inn på www.trondheim.kommune.no eller ta kontakt med Fagenhet for oppvekst og utdanning i kommunen.

Adresse og diverse

Bergheimsvegen 24
7049 Trondheim

Hovedtelefonnummer: 73 98 48 50

Hjemmeside: www.bergheim-barnehage.no

E- post: torstein.johannessen@bergheim-barnehage.no

Org.nr: 985 825 882

Kontonummer: 8601 61 95431

PROGRESJONSPLAN – RAMMEPLAN KAPITTEL 9

God
selvfølelse og
sosial
kompetanse

Tilhørighet,
vennskap og
felleskap

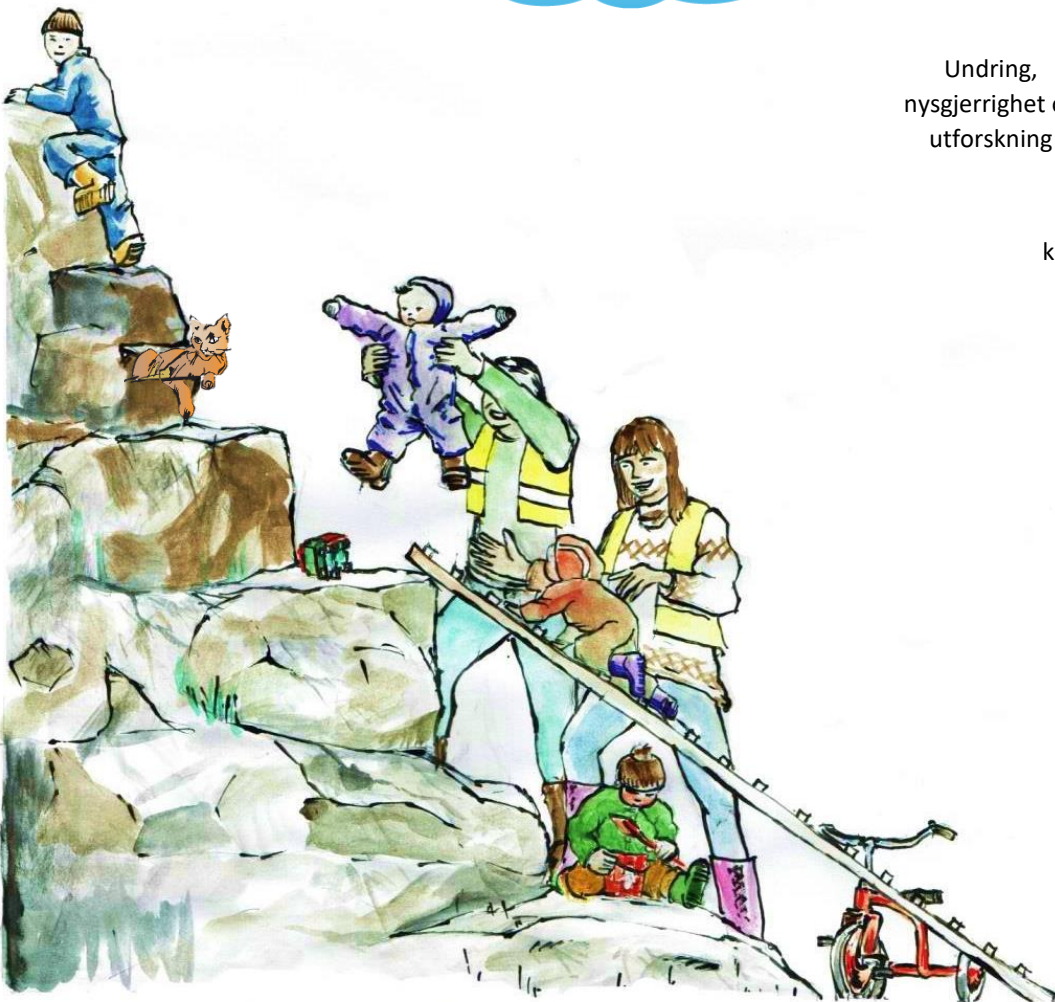
Omsorg og respekt
for mennesker, dyr
og naturen

Fantasi og
skaperglede

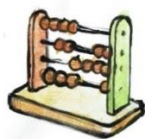
Variert og
spennende inne-
og utemiljø

Undring,
nysgjerrighet og
utforskning

God
kommunikasjon og
samtaler i et
positivt og rikt
språkmiljø

Progresjonsplan

Rammeplan kapittel 9

Kommunikasjon, språk og tekst

1 år

Tekst:

Bruke bildebøker og pekebøker.

Enkle fortellinger (lite tekst).

Språk og kommunikasjon:

Enkel samtale, benevnelse og beskrivelse.

Bruk av konkreter, sang, rim og regler, sanger med bevegelser, gjenta – bruke de samme sangene og versene.

Undre seg sammen. Følge barnas initiativ, være nær og tilgjengelig.

Bruke samlingsstunden som en arena for inspirasjon, nysgjerrighet og læring.

Ettåringen skal oppleve et positivt og rikt språkmiljø.

2 år

Toåringen stimuleres til å bruke språket i varierte sosiale kontekster.

Det pedagogiske verktøyet «START» brukes i tverrfaglig arbeid med barna, både ut i fra barnehagens pedagogiske plattform, hovedmålet om utvikling av sosial kompetanse og fagområdene i rammeplanen.

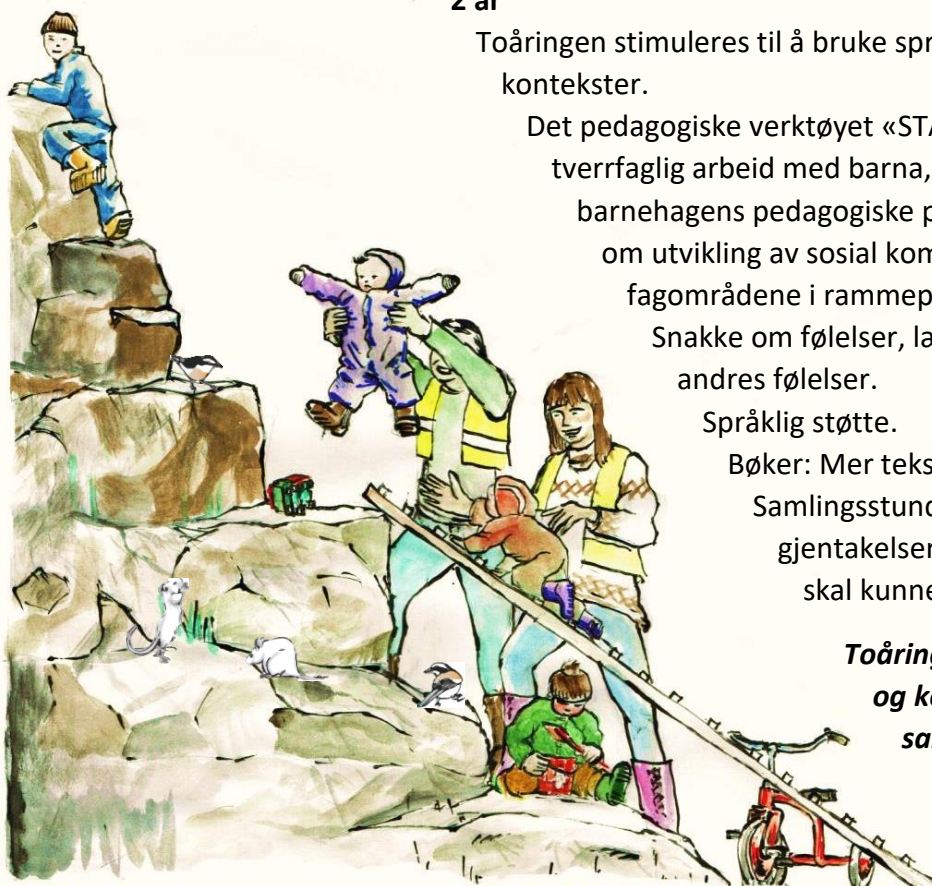
Snakke om følelser, lære å se og oppfatte andres følelser.

Språklig støtte.

Bøker: Mer tekst og fortellinger.

Samlingsstund. Sang, rim og regler–gjentakelser. Dramatisering. Barna skal kunne høre en fortelling.

Toåringen skal bruke språket og kommunisere i sosialt samspill.

3-4 år

Daglige rutinesituasjoner brukes aktivt som gode arenaer for bading i benevnelser, beskrivelser, og språket brukes aktivt som sosialiseringverktøy.

Pedagogiske måltider med vekt på gode samtaler, be om hjelp, godt samarbeid.

Språk og kommunikasjon blir viktig i sosialiseringen i lek og aktiviteter. Barna bruker personalet som forbilder for gode kommunikasjonsvaner, og til å skape kultur for god språkbruk.

Tekstskaping, lage eventyr.

Multimodale tekster, for eksempel ved at barn forteller om tegninger.

Lek med ord, rim og regler. God selvfølelse og mestring, tilrettelegging ut i fra at barna er forskjellige. Noen vil helst bli lest for, andre trenger konkrete, noen ganger dramatisering. Noen barn trenger å holde i noe, kjenne på og føle.

4-5 år

Samlingsstunden brukes til å lære barna turtaking, sosialt samspill og samarbeid. Skape trygge rammer og god kultur for forskjellighet og ulikhet, og bruke språket aktivt som et verktøy i sosial kompetanseutvikling.

Tekstskaping gjennom lesing og tegning.

Mindre grupper i barnehagen lager rom for barns medvirkning. Barna opplever anerkjennelse, og det legges til rette for aktiviteter med utgangspunkt i barnegruppas interesser, forutsetninger og behov.

5-6 år

Førskolegruppa jobber med tekstskaping, blant annet gjennom å lage fortellinger på turer.

Eventyrstunder og fortellinger.

Erfaringer med tall, bokstaver, tekster, sang, lesing, lydbok og film.

Minoritetsspråklige: oppfordre foreldrene til å snakke morsmål hjemme.

Kropp, bevegelse, mat og helse**1 år**

Introduseres for og vennes til barnehagens varierte kosthold.
 Se, smake, føle, bli inspirert og glad i maten.
 Vennes til å vurdere mengde mat.
 Legge til rette for mestring i fysisk aktivitet – tumlerom, trappetrening, håndlede, oppleve variert underlag ute og inne.
 Finmotoriske aktiviteter. Store perler, leire, ball.
 Variert bruk av sansene.
 Innarbeide vaner for god hygiene.
 Nok hvile og søvn.
 Utforske et nytt miljø i nærheten av trygge, omsorgsfulle voksne.
 Oppleve glede og humor.
 Se barnet der det er i sin utvikling.

Barna skal oppleve et variert inne og utemiljø hvor de kan utforske og utvikle seg i trygge omgivelser.

2 år (i tillegg til momenter nevnt ovenfor)

Bli kjent med sin egen kropp, kroppsdeler.
 Respektere andre.
 Turer utenfor barnehagen.
 Mestring av- og i påkledning.
 Mer utetid, ha større radius i sin lek. Mye bevegelseslek.

Vi skal legget til rette for et stimulerende og utviklende miljø ut fra barnets ståsted.

3-4 år

Variert og inspirerende fysisk innemiljø, med blant annet aktivitetsrom.
 Aktivitetsrommet har klatrevegg, sklier, madrasser og utstyr for ulike aktiviteter og leker, hvor barna får allsidige utfordringer.
 Turer i nærmiljøet. Utfordre barna til å bruke kroppen både statisk, dynamisk og koordinerende gjennom blant annet klappeleker og lignende. Legge til rette for at barna skal tørre, og føle seg trygg i utfordringene.
 Lære å sette grenser for seg selv, og samtidig tåle at andre setter grenser.
 Ha pedagogiske måltider, hvor gode samtaler, ro, hjelpe hverandre, turtaking og gode matvaner har fokus.
 Kjøkkenhage og kompostering.

4-5 år

Turer med ulike mål, tilrettelagt etter barnas interesser, forutsetninger og behov.
 Bruke skogen, gården, akebakker, lekeplasser og nærmiljøet.
 Aktivitet og bevegelse skjer gjennom mestring.

Fysisk, psykisk og mental god helse. Barna møtes individuelt med utgangspunkt i deres forutsetninger. Noen trenger å utfordre seg ved å gå litt ut av komfortsonen, andre barn trenger veiledning til å roe ned og regulere seg selv.

Deltakelse i matlaging og tilberedning gjennom aktiviteter sammen med kokken.

5-6 år

Turer i mindre grupper, lengre turer. De eldste barna trenger nye og utvidete erfaringer utover barnehagens nærmiljø, bruke byen og marka aktivt. Utfordre barna til å bruke kroppen statisk, dynamisk og rytmisk, koordinering gjennom f.eks. klappeleker, rytmeaktiviteter og dans. Legge til rette for at barna skal tørre, og føle seg trygge i møtet med utfordringene.

Godt sosialt samspill under måltidet. Ha ro og tålmodighet.

Turer med kokken til gården for å plukke urter og grønnsaker, se på dyra, være med på lamming, og få kunnskap om hva dyra produserer av mat og drikke vi har i husholdningene våre.

Kunst, kultur og kreativitet

1 år

Mye sang og musikk.

Få erfaring med ulike materialer – leire, maling, leker av ulike materialer.

Gjøres kjent med ulike materialer og uttrykksformer.

2 år

Flere turer og opplevelser – kino, museum, bibliotek.

Rollelek, utkledning.

Konkrete oppgaver i forhold til å lage et produkt, men ikke gi en fasit.

Barna skal selv definere uttrykket og hva de skaper.

Utvikle fantasi og skaperglede.

3-4 år

Bruk av eventyr.

Kulturformidling.

Sangstunder.

Varierte formingsaktiviteter.

Bruk av ulike materialer, farger, former og fasonger.

Teater.

Film.

Materialer og utstyr skal være synlig og tilgjengelig, og gi inspirasjon til at barn og voksne blir inspirert til å sette i gang kreative aktiviteter.

4-5 år

Ivareta historie, tradisjoner og kulturverdier fra Trondheim og Trøndelag. Bevissthet rundt våre holdninger til likeverdighet og verdier. Gutter kan gå i kjole, noen kan ha to mammaer, ikke «gutt, jente». Snakke om- og vise at alle er like mye verdt uavhengig av legning, religion, hudfarge, kultur og kjønn. Lære gode holdninger, verdier og hvordan vi viser hverandre dette i praksis.

5-6 år

Barns uttrykksformer. Tilrettelegge og bruke kreativiteten. Konstruksjonsleker tilpasset ulike interesser og utviklingsståsted. Spikking og snekring.

Natur, miljø og teknologi

1 år

Erfaring med å være ute i ulike værforhold.
Stimulere nysgjerrigheten.
Ha gode rollemodeller i forhold til natur og miljø.
Vennes til barnehagens Grønt Flagge- rutiner.
Eksperimenter.
Gjøres kjent med de vanligste husdyr.

Legge til rette for glede med å være ute, og undre seg sammen med gode rollemodeller.

2 år

Dra på turer i nærmiljøet og ha varierte turmål.
Utvide repertoaret av dyr.
Kildesortering, kompostering, ruskenaksjonen og andre Grønt Flagge- prosjekter.
Begynnende forståelse for mennesket og naturen, og ansvaret vi har for å ta vare på naturen og omgivelsene våre.
Nettbrett/Ipad som verktøy for å søke kunnskap og feste bilder til fortellinger.

Legge til rette for mangfoldige opplevelser i nærmiljøet. Lære barna å ta vare på dyrene og naturen.

3-4 år

Bruke barnehagens nærmiljø og utnytte potensialet som ligger i området.
Voll Gård, skogen, biblioteket, NTNU, Vitenskapsmuseet og Vitensenteret.
Matematikkrommet på DMMH.
Grønt Flagge- aktiviteter. For eksempel kompostering, planting, stell og høsting i kjøkkenhagen, energibruk og energisparing, kildesortering, ta vare på naturen og livet på jorden.
Eksperimentering med teknologi.

4-5 år

Uteuka i Estenstadmarka.

Ipad med pedagogiske apper.

Bruk av kamera for å se barneperspektivet. Barna får eksperimentere.

Bærekraftig utvikling. Barna skal få erfaringer med kretsløpet. Årstidene.

Erfaringer og kunnskap rundt at vi er en del av noe større.

5-6 år

Forståelse, hensyn og respekt for naturen og miljøet. De eldste barna går foran som gode eksempler for de yngre.

Markere solfesten i barnehagen, kunnskap om solens betydning.

Antall, rom og form

1 år

Bruk av rim og regler.

Utforske rommet gjennom kropp og sanser.

Leke med former og mønstre, tall og mengde.

Personalet benevner og bruker aktivt begreper.

Begynnende konstruksjonslek.

Utforske rom og omgivelser gjennom kropp og sanser.

2 år

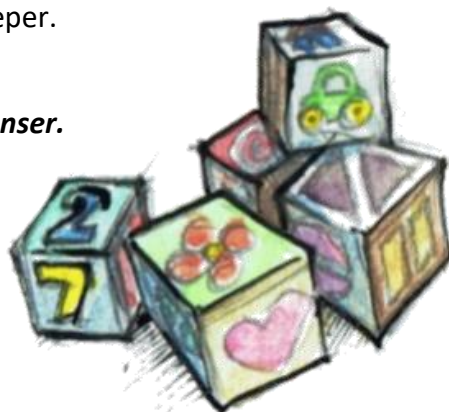
Fargebegrep.

Telle, måle.

Preposisjoner.

Sortering.

Utvidet konstruksjonslek.

Bli kjent med begreper, begynnende konstruksjonslek og sortering.

3-4 år

Konstruksjonsleker.

Erfaringer med former, farger, materialer, størrelser, rekkefølge og lignende.

Store klosser, hvor barna kan skape systematiske konstruksjoner.

Romligorientering. Bruk av konkreter, bevegelser og vising.

Dramatisering, eventyr, garderobe og påkledning.

4-5 år

Konstruksjonsleker; lego, duplo, pluss-pluss, magneter.

Kategorisering, for eksempel ved rydding. Sortering av leker.

Matsituasjoner. Dekking og forberedelse av måltider.

Matematikk i mat og pådekking av bordene.

Eventyr; rekkefølge, gjentakelser, størrelser, par kobling.

Perleaktiviteter; mønster, etterligning, sortering.

5-6 år

Konstruksjonsleker; Lego, duplo, pluss-pluss, magneter, etc.

Spill og puslespill.

Romligorientering. Mental tenkning. Tenke seg til avstander, tider, rekkefølge, over, under, foran, bak, høy, lav, osv.

Påkledning, en-til-en korrespondanse. Foten skal i riktig sko, knapper og lignende.

Tid og klokka.

Etikk, religion og filosofi

1 år

Introduksjon og tilvenning av tradisjoner.

Være i barnehagemiljøet hvor barn og voksne viser hverandre respekt og anerkjennelse, medmenneskelighet og toleranse, varme og omsorg.

Være i et miljø som danner grunnlag for gode verdier og holdninger.

2 år

Respekt for ulikheter.

Respektere at det er greit å ta ulike valg og ha ulike meninger.

Nestekjærlighet, vennskap, dele med hverandre.

Be om ting på en positiv måte, lære høflighet.

Danne grunnlag for ulik religion.

Få erfaring med å utøve omsorg og respekt for hverandre.

3-4 år

Hjelp barna å forstå hvordan de kan løse konflikter.

Høflighet som å takke for maten, spørre om hjelp.

Undrende stunder rundt høytider, tradisjoner, historie, ulike markeringer.

4-5 år

Støtte barna i å løse konflikter selv.

Hjelpe hverandre, pro-sosial atferd.

Ta barnas interesser og spørsmål rundt eksistensielle temaer på alvor, undre sammen, og ha gode samtaler. Filosofere sammen med utgangspunkt i de temaer og spørsmål barna spontant tar opp.

5-6 år

Konflikthåndtering. Lære at vi er forskjellige og at det er mange ulike måter å leke og være på.

Det er greit å være litt uvenner, for så å bli venner igjen etter å ha snakket sammen. Finne gode verbale løsninger på uenigheter.

Nærmiljø og samfunn

1 år

Bli kjent og få utforske og oppdage barnehagen. Ute og inne.

Bli trygg på og vant med å være i et miljø med mange andre barn og voksne.

Finne sin plass i en større gruppe.

Få oppleve tilhørighet i en større gruppe utenfor familien.

2 år

Trygg i nærområdet.

Hjelpe barna å utforske nærmiljøet.

Medvirkning.

Bli kjent med andre kulturer.

Lære at det vi gjør påvirker andre og miljøet rundt oss.

Opplive å kunne påvirke egen hverdag og kjenne på å være del av et større fellesskap.

3-4 år

Barnets behov i fokus. Skape gode opplevelser, relasjoner og erfaringer i nærmiljøet.

Horisonten trenger ikke å være stor, det kan godt være innad i barnehagen.

4-5 år

Barn skaper identiteter i miljøet, gjennom sosiale samspill, relasjoner, erfaringer og tilknytning.

Forstå seg selv som en aktør med betydning for seg selv og andre i miljøet rundt seg.

Ta barneperspektivet, undre seg sammen, stille spørsmål og utfordre etablerte oppfatninger.

5-6 år

Skape identitet og tilhørighet, ansvarlighet og respekt.

Ansvarliggjøre barna i forhold til å ta vare på nærmiljøet, menneskene og samfunnet.

Markering av samefolkets dag, med mat, kulturformidling og aktiviteter

